

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Bohumil Hrabal

O singurătate prea zgomotoasă

Serie de autor

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Bohumil Hrabal

O singurătate prea zgomotoasă

Traducere din limba cehă și note
de SORIN PALIGA

Cu două texte însoțitoare de
MARIN MĂLAICU-HONDRARI și DAN COMAN

EDITURA
ART

Redactor: Iulia Pomagă
Tehnoredactor: Cristina Topuzaru
Ilustrație copertă: Mircea Pop
Copertă: Alexandru Daș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HRABAL, BOHUMIL

O singurătate prea zgomotoasă / Bohumil Hrabal;
trad. de Sorin Paliga. – București : Art, 2014

ISBN 978-606-710-019-8

I. Paliga, Sorin (trad.)

821.162.3-31=135.1

Bohumil Hrabal
Průliš blučna samota

Copyright © 1980, Bohumil Hrabal Estate, Zürich

© Editura ART, 2014, pentru prezenta ediție

Numai soarele are dreptul la petele sale
Johann Wolfgang von Goethe

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Prozatorul din pivniță

Preludio affetuoso

Mă învârt pe aici, mă gândesc la Hrabal, aștept să vină noaptea, nu știu prea bine de ce, poate pentru ca să-mi trimiți o altă carte, după cum ți-e obiceiul. Te văd strecurând un volum subțire în plicul gălbui, lipindu-l atentă, rămâi o clipă pe gânduri, plicul prins între palma ta și suprafața biroului se liniștește, apoi scrii la destinatar *O singurătate prea zgomotoasă* și ieși, afară e Praga, înaintezi pe ulița cehă și strecuri plicul în cutia poștală cu aceeași atenție cu care Hanța pune un nou pachet de cărți în presa hidraulică. Așa crește singurătatea mea de celuloză într-o casă austeră. Înaintez, jumătate pași târșâiți, jumătate ritm de polcă, îmi torn vin în pahar, mai mult așa, de atmosferă, pentru că eu am oroare de bețivi, mai ales de cei care beau bere, nu suport berea, mi se pare o băutură trivială, și de asta nu-mi suport nici compatrioții, majoritatea triviali, dar mi-e o milă de ei de mor, n-am deloc sânge rece, și-atunci stau cu ei, stau la masa lor proletară, dar am grijă să nu-mi lipsească de pe cap coroana de carton învelită în staniol și nici cizmele de cauciuc din picioare. Stau cu ei,

dar speranța mea e la morți și la cei nenăscuți. Și-n cârciuma luminată, într-o singurătată prea zgomotoasă, îmi înalț muntele de celuloză, așa cum un iepure gata să fie încolțit se înalță, atent și bănuitor, pe picioarele din spate. Și atunci cerurile se apropie și se deschid și prin gaura-n cer numită Bohumil se revarsă țigănci cu fuste de peruze și firimituri în poală, broșuri fasciste și albume de artă, tomuri de filosofie, un tânăr suav cu un nume nemaiauzit: Isus, și tone de ambalaje de la măcelărie, hârtie pătată cu sânge, vin camioane de la măcelăriile lumii și toate mi se dau mie ca să le topesc la un loc și astfel să se împace o dată pentru totdeauna fleica cu Gauguin, antricotul cu Lao-Tse, scâricica cu Schiller și cele două clanuri de șobolani care-și dispută circumvoluțiunile creierului meu de hârtie. Stau așa, la masa lor, amețit de literatură, nu de viață și nici de alcool, și din geanta plină cu cărți iese un șoricel, îmi cade pe deget, mi se urcă pe creștet și se așază acolo ca o țigăncușă lângă foc, țigăncușa aceea care n-a apucat să-mi redea *compasiunea și dragostea, pe care le-am uitat și le-am rătăcit*. De treizeci și cinci de ani nu fac altceva decât să citesc și creierul meu hidraulic e ca o tiparniță părăsită în grabă, reasamblată aberant. Stau într-o pivniță și creierul meu hidraulic presează hârtie și dacă m-ar da afară, dacă m-ar scoate cu forța din beci, atunci Mančinka, frumoasa Mančinka, iubirea tinereții mele, *cea care nu putea suferi cărțile* ar fi pe veci *sortită să-și ducă rușinea fără să-și cunoască gloria* și cozile ei superbe, cu funde cu tot, s-ar scufunda în latrină pentru totdeauna. Așa decurge viața

mea, între semiîntunericul din pivniță și semiîntunericul din cârciumă și semiîntunericul acesta e tot ce mă mai apără de progres, căci de nimic nu mă tem mai tare decât de progresul care ne-ar scoate la pensie înainte de vreme pe mine și pe presa mea hidraulică.

Și atunci eu, care prefer vinul, beau pentru prima dată în viața mea o bere, după treizeci și cinci de ani de presat hârtie, beau și eu o bere, și nu orice bere, ci una la halbă, mă strâmb, dar beau cu nesăț, apoi mă îndrept de șale și mă ridic exact când un om apărut brusc la masa alăturată îmi face un semn și semnul acela ondulează aerul. Înaintez, mă opresc în dreptul lui și zic: „Bună ziua, domnule Hrabal, cum vă simțiți la o sută de ani?” „Prind puteri, zice, îmi recapăt încrederea. Primii o sută de ani sunt cei mai grei, că după aia... Și încă ceva, dacă tot ești tânăr și te mănâncă să scrii, spune-le asta scriitorilor, din partea mea: *așa vă trebuie dacă n-ați putut să stați pe curu' vostru.*” „Bine, zic, dar cititorilor ce să le spun?” „Cu cititorii eu nu mai am nici o treabă”, mi-a mai zis și s-a uitat în jos, poate la petele de pe fața de masă, poate la cizmele de cauciuc cu care era încălțat, poate la porumbeii care-l așteptau cuminiți sub masă.

Am ieșit la soare, vreau să spun în semiîntunericul de afară.

martie, 2014

Marin Mălaicu-Hondrari

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

I

De treizeci și cinci de ani lucrez între hârtii vechi și acesta este love-story-ul meu. De treizeci și cinci de ani presez hârtie veche și cărți, de treizeci și cinci de ani mă murdăresc cu litere, astfel încât mă asemăn dicționarelor enciclopedice, din care, în tot acest timp, am presat trei tone. Sunt ca un ulcior plin cu apă vie și cu apă moartă, destul să mă apleci un pic și încep să curgă din mine idei frumoase. Sunt educat împotriva voinței mele, de aceea nici măcar nu știu care sunt ideile mele și care cele citite. Acești treizeci și cinci de ani i-am petrecut singur, doar eu cu mine însumi și cu lumea din jurul meu. Atunci când citesc, nu citesc de fapt, iau doar frazele frumoase, le savurez ca pe bomboane, ca pe un pahar de lichior pe care-l beau încet, până

când simt că ideea se răspândește în mine, ca alcoolul. Și astfel, ideea se resoarbe în mine, se resoarbe în creierul și în inima mea, făcând să-mi pulseze venele până la rădăcina vaselor sanguine.

În felul acesta, într-o singură lună, presez circa două tone de cărți. Ca să găesc destulă forță pentru această umilă muncă, în acești treizeci și cinci de ani am băut atâta bere cât să umplu un bazin de înot, lung de cincizeci de metri, loc de joacă pentru crapii de Crăciun. Astfel, împotriva voinței mele, am devenit mai înțelept, iar acum constat cum creierul meu, plin de gânduri comprimate cu presa hidraulică, este un pachet de idei, lampa lui Aladin este capul meu, toate acestea mi-au ars părul, m-au făcut să-mi dau seama cât de frumoase ar trebui să fie clipele când toate gândurile sunt scrise doar din amintirile oamenilor.

Atunci când cineva vrea să preseze cărți, ar trebui să comprime capete omenești, dar nici asta nu ar ajuta la nimic, deoarece gândurile acestea vin din afară, se află lângă om ca tăiței în

gamelă, astfel încât Koniáš-ii¹ din întreaga lume încearcă în zadar să ardă cărțile, iar dacă aceste cărți au însemnat ceva, se aude doar râsul tăcut al volumelor arse, pentru că o carte adevărată arată undeva într-altă parte, în afară.

Mi-am cumpărat o mașină mică de calculat, care are și indice de radical, un aparat nu mai mare decât un portofel. Când am prins curaj, am desprins cu șurubelnița plăcuța din spate și am tresărit de bucurie, deoarece în interiorul calculatorului am găsit o plăcuță mică, de dimensiunea unui timbru poștal și nu mai groasă decât zece pagini de carte. Altceva nimic, doar aer, aer umplut cu variații matematice.

Atunci când dau peste o carte adevărată, când înlătur cuvintele tipărite în text, nu rămân decât ideile imateriale, ideile ce zboară în aer, se sprijină pe el, se hrănesc cu aer și se întorc tot în el, pentru că totul este, la urma urmelor, doar aer, așa cum sângele este și, în același timp, nu este în

¹ Koniáš – iezuit care, după bătălia de la Kutná Hora, a ars toate cărțile husite. Simbol al intoleranței ideologice, profesionale sau politice.

sfânta hostie². De treizeci și cinci de ani prezez hârtie și cărți și trăiesc în țara în care scrisul și cititul se cunosc de cincisprezece generații. Locuiesc într-un fost regat, unde a existat și persistă încă obiceiul, chiar obsesia, să se comprime cu multă răbdare în minte gânduri și imagini care aduc cu ele o bucurie de nedescris precum și o tristețe încă și mai mare. Trăiesc între oameni care, pentru un pachet de gânduri comprimate, sunt capabili să-și dea chiar și viața.

Acum totul se repetă în mine, de treizeci și cinci de ani apăs când pe butonul verde, când pe cel roșu al presei mele, și tot de treizeci și cinci de ani beau bere la halbă, beau nu pentru a bea, căci eu am oroare de bețivi, ci ca să ajut gândirea, să pot ajunge mai aproape de inima singuratică a textelor. Ceea ce citesc nu este nici pentru distracție, nici pentru ca timpul să treacă mai repede și nici, în cele din urmă, pentru a adormi

² Hostie (Biserica Romano-catolică): anafură, sfântă împărtășanie.

mai repede. Eu, care trăiesc în țara în care de cincisprezece generații se scrie și se citește, ei bine, beau pentru ca, citind, să nu pot adormi niciodată, să mă cutremur. Eu împărtășesc ideea lui Hegel că omul nobil este puțin nobil, iar hoțul este puțin ucigaș.

Dacă m-aș fi priceput la scris, aș fi scris o carte despre fericirea și nefericirea omului. Prin cărți și din cărți am înțeles că cerurile nu sunt deloc umane, iar cine gândește astfel nu este nici el uman, nu pentru că ar vrea, ci pentru că acest lucru contrazice gândurile juste. În mâinile mele și în presa mea hidraulică pier cărți prețioase, iar eu nu mă pot opune acestui curent, acestui debit. Nu sunt decât un tăietor tandru. Cărțile m-au învățat plăcerea și bucuria distrugerii.

Iubesc ruperea norilor și plutoanele de demolatori, stau în picioare ore întregi pentru a vedea cum pirotehnicienii îmbină mișcările de parcă ar umfla niște pneuri uriașe, de parcă ar arunca în aer întregul bloc, toată strada, până în ultima clipă nu mă satur privind cum aruncă în aer toate cărămizile, pietrele și grinzile, cum

casele se prăbușesc tăcut ca niște cârpe, asemeni unui transoceanic care, după explozie, se scufundă grăbit. Așa stau apoi în norul de praf și în muzica bufniturilor, gândindu-mă la munca mea, într-o pivniță adâncă, în care este presa mea, la care lucrez de treizeci și cinci de ani, la lumina becurilor. Deasupra aud pași plimbându-se prin curte, iar prin deschizătura din tavanul beciului, din cer, se revarsă cornurile abundenței. Conținutul sacilor, lăzilor și cutiilor se revarsă direct în mijlocul curții, se revarsă hârtie veche, lujeri ofliți din florării, hârtii din marile magazine, programe și bilete, ambalaje de prăjituri cu ciocolată, coli stropite, aruncate după zugrăveală, grămezi de hârtie însângerată și umedă din măcelării, bucăți ascuțite din atelierele fotografice, conținutul coșurilor din birouri și bobinele mașinilor de scris, florile rămase de la ziua de naștere și de la onomastică. Uneori, din ziare mi se rostogolesc în pivniță mici bucăți de pavaj, împachetate, pentru ca hârtia să cântărească mai mult, și, din greșeală, cuțite și foarfeci, ciocănașe și clești pentru scoaterea

cuielor, cuțite de măcelărie și cești cu cafea neagră uscată, câteodată chiar și buchete oflitate de mireasă ori coroane funerare artificiale, încă noi. Iar eu toate acestea le presez de treizeci și cinci de ani, cu presa mea hidraulică. De trei ori pe săptămână camioanele duc pachetele mele la gară, le încarcă în vagoane, apoi merg mai departe la fabrica de hârtie. Acolo muncitorii taie sforile, aruncând munca mea în leșie și în săruri, unde se dizolvă până și lamele de ras ce uneori îți pot tăia mâinile. Dar, asemeni unui râu tulbure ce curge prin fabrici, în care strălucește un peștișor, în curentul hârtiei vechi lucește cotorul unei cărți prețioase. Un timp, privesc orbit în altă parte, după care o pescuiesc, o șterg cu șorțul, o deschid, miros textul și apoi, cu profeție home-rică, citesc prima frază pe care îmi fixează privirea. Abia pe urmă așez cartea între celelalte frumoase obiecte găsite, în lădița plină cu imagini sacre, pe care cineva mi le-a răsturnat din greșală în pivniță, împreună cu cărțile de rugăciune. Aceasta devine liturghia mea, ritualul meu, deoarece nu doar citesc fiecare asemenea carte, dar, după ce

o citesc, trebuie s-o așez într-un pachet împodobit, iar fiecărui pachet trebuie să-i insuflu caracterul meu, să-i aplic semnătura mea. Acesta este chinul meu, ca fiecare pachet să fie altfel, și, în acest scop, trebuie să fac, în fiecare zi lucrătoare, două ore suplimentare, să ajung cu o oră mai devreme, trebuie uneori să lucrez și sâmbăta, ca să pot presa acest munte nesfârșit de hârtie veche. Luna trecută mi-au adus și am ascuns în pivniță șase sute de kilograme de reproduceri ale marilor maeștri. Mai mult de o jumătate de tonă de Rembrandt și Hals și Monet și Manet și Klimt și Cézanne și alți barosani ai picturii europene.

Și astfel, fiecare pachet e tapetat cu reproduceri. Spre seară, când pachetele sunt așezate în fața liftului, în rând, nu mă satur privind frumoasele ornamente din „Rondul de noapte“, din „Saskia“, din „Mic dejun în iarbă“, din „Casa spânzuratului“, din „Guernica“.

Și numai eu, din toată lumea asta, știu că în inima fiecărui pachet zace un Faust sau un Don Carlos, aici, copleșit de această hârtie